
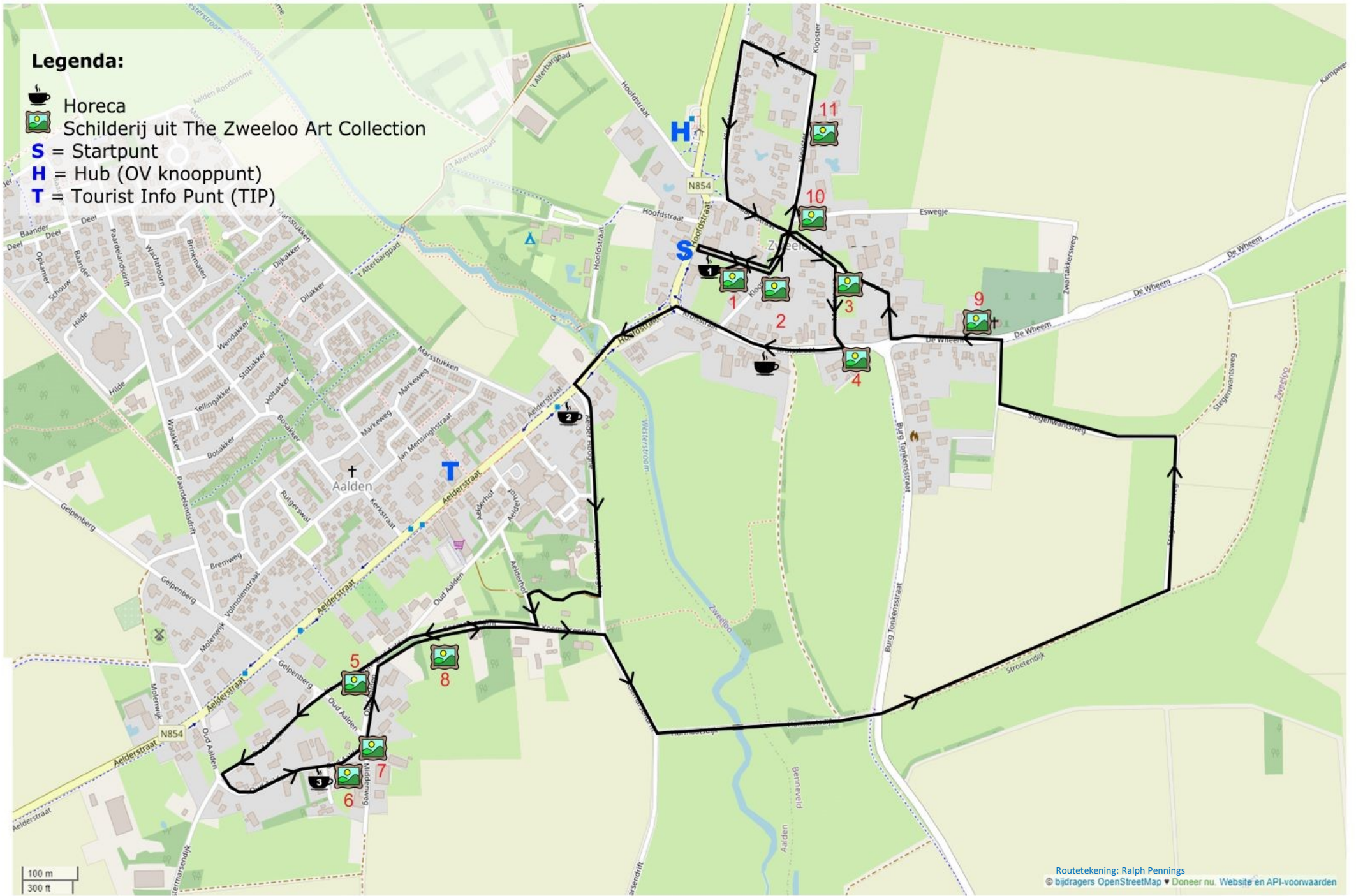

Legenda:

- Horeca
- Schilderij uit The Zweeloo Art Collection
- S** = Startpunt
- H** = Hub (OV knooppunt)
- T** = Tourist Info Punt (TIP)

Origineel Sweel

Kunst- en landschapswandeling in en rond Kunstenaarsdorp Zweeloo

Geniet van wat hier was en nog steeds is ... en kijk door de ogen van de kunstenaar.

Wat bezielde Max Liebermann, een rijke schilder uit Berlijn, om in 1882 naar Zweeloo te komen en arme mensen te schilderen? Net als veel andere schilders was hij op zoek naar het ongerepte, de eenvoud van het leven, de natuur, het mooie landschap en de speciale lichtval. Hij vond dat in Zweeloo en omgeving.

Treed in zijn voetsporen, en in die van Vincent van Gogh, geniet hier van de vele historische en goed bewaarde boerderijen, bij het landschap passende nieuwe panden én van het landschap zelf. Ontdek dat veel van wat indertijd is vastgelegd nu nog goed herkenbaar aanwezig is.

Maar er zijn ook nieuwe plekje die de moeite van het vastleggen waard zijn. Inspireert deze wandeling u tot het zelf maken van een schilderij, gedicht of ander kunstwerk? Schroom dan niet ons het resultaat daarvan te mailen via kunstenaarsdorpzweeloo@gmail.com.

Wie weet kan het een plekje krijgen in de [Zweeloo Art Collection](#) – de online verzameling van meer dan 600 schilderijen gemaakt in en om Zweeloo door meer dan 160 kunstenaars. Gedurende deze wandeling zullen we u regelmatig, via een link en via de nummers op de routekaart, verwijzen naar schilderijen uit deze collectie.

In de beschrijving treft u ook diverse links aan naar filmpjes en achtergrondinformatie over het landschap, lokale kunstenaars en kunstwerken. Ideaal, om deze vooraf, thuis, of na afloop nog eens op uw gemak te bekijken.

Rondwandeling van ca. 6,3 km, met extra lus aan het einde van ca. 1 km

Let op: veel van genoemde panden, tuinen en erven zijn particulier eigendom. Tenzij ter plaatse expliciet aangegeven, zijn ze niet voor publiek toegankelijk.

Kunstenaarsdorp Zweeloo – een EuroArt dorp

Door de eeuwen heen hebben veel kunstenaars zich in Zweeloo en omliggende brink- of esdorpen laten inspireren. Daarom vormen Aalden, Benneveld, Meppen, Wezup en Zweeloo samen Kunstenaarsdorp Zweeloo, behorend tot de Europese groep van [EuroArt dorpen](#).

Stichting Kunstenaarsdorp Zweeloo zet zich in voor het behoud van de bijzondere waarden van Zweeloo en omliggende dorpen als kunstenaarsdorp, met kunst in de brede zin van het woord. Zij maakt daarbij dankbaar gebruik van de expositieruimte in de KunstenaarsHerberg, ter beschikking gesteld door Bistro Tante Sweel.

Ook al ontbeert Zweeloo een fysiek museum, toch kan de stichting het hele jaar door mensen laten genieten van “wat hier was, en nog steeds is”. Immers, zo zegt de stichting niet zonder trots: “Ons museum is buiten”.

Route naar Zweeloo

Het dorp Zweeloo is goed bereikbaar vanuit alle windrichtingen en ook met het openbaar vervoer. Op [hub Zweeloo](#) arriveren en vertrekken minimaal 1x per uur bussen vanuit en naar Assen/Beilen, Emmen en Hogeveen. Vanuit hub Zweeloo is het slechts 2 minuten lopen naar het startpunt.

Horeca op wandelroute

- 1) [Bistro Tante Sweel](#): Hoofdstraat 15, 7851 AA Zweeloo, tel. 0591-371959
- 2) [Grandcafé en Hotel LiBo](#): Aelderstraat 6, 7854 RR Aalden, tel. 0591-371241
- 3) Koffie- & pannenkoekboerderij ['t Hoes van Hol-An](#): Oud Aalden 11, Aalden, tel. 0591-371268

De horeca op de route na schilderij 4 opent in het voorjaar van 2021.

Tip: wilt u uw wandeling beginnen of eindigen met een maaltijd? Houd rekening met de openingstijden. Vooraf reserveren kan teleurstelling voorkomen.

Wandelroute onder leiding van een gids

Wilt u meer weten van de cultuurhistorie van dit gebied, de kerk, waag, smederij bezoeken en op al uw vragen direct een antwoord krijgen? Boek dan een wandeling onder leiding van een gids. Meer info bij het Toeristisch Informatie Punt, [TIP Zweeloo](#): Aelderstraat 21a, 7854 RN Aalden, tel. 0591-372299.

Start rondwandeling 'Origineel Sweel' bij de KunstenaarsHerberg in dorp Zweeloo

Start bij Bistro Tante Sweel, het voormalige logement van Jan en Lammechien Mensingh, waar Max Liebermann verbleef in 1882. Nu is het de gastvrije host van de [KunstenaarsHerberg](#), waarvan de ingang aan de achterkant van het gebouw ligt. Loop van hieruit door tot aan het Van Goghpad. Sla hier rechtsaf en sta even stil bij het mooie gedicht (onderdeel van de [Dichtersroute](#)) over de gemiste ontmoeting tussen Vincent en Max. Loop het pad dat Vincent ook gelopen heeft en ontdek halverwege, op het info-bord, dat het stukje weiland rechts van u krek hetzelfde stukje grond is als die zo beroemde [Bleek van Liebermann](#). Ook de kinderen die hij schilderde speelden hier "[boompje wisselen](#)". Een voorstudie "[kind onder bomen](#)" is in 2020 door het museum in Assen [aangekocht](#). En [Van Gogh](#) schilderde de fruitbomen die hier ooit stonden.

1

Op de lindes na zijn alle bomen verdwenen maar u kunt nog wel genieten van de mooie tuinen links en rechts aan het eind van het pad, evenals van de blik op de brink van Zweeloo.

Aan het eind van het Van Goghpad ziet u schuin rechts op nummer 5 een van oorsprong "gewoon" huis uit ca. 1860, dat later door het aanbouwen van een schuur boerderij is geworden. In tegenstelling tot de boerderijen in deze streek staat hier de schuur haaks op het huis. Op het schilderij van [Marion Mencke](#) staat het huis centraal. U laat dit pand rechts liggen en slaat linksaf het Klooster in. Aan uw rechterhand passeert u het beeld van de godin Demeter, godin van de vruchtbaarheid. (Wladimir de Vries, 1970). 's Zomers staat hierachter de [Brinken-expositie](#) van Stichting Kunstenaarsdorp Zweeloo opgesteld. U neemt de eerste weg rechts (Marktstraat) en passeert rechts een authentieke Drentse boerderij (met de schuur in de lengte van het huis).

2

Zoals te zien op een schilderij van [Janny Jalving](#) liep de weg vroeger rechtdoor, helemaal tot aan het kerkje en het kerkhof. Op het eind van de wandeling komen we hier vanuit de andere kant weer terug. Nu slaat u de eerste weg rechtsaf (blijft Marktstraat) en loopt deze tot de splitsing bij de Kruisstraat. De Kruisstraat was in de vorige eeuw dé winkelstraat van Zweeloo met bakker, groenteboer, schilder, loodgieter etc. Nu treft u hier diverse kunstenaars met hun ateliers aan. Steek, voordat u de Kruisstraat rechts inslaat, via het linker paadje voorzichtig over en kijk dan naar links. Dan ziet u wat [Jan Bazuin](#) in 1990 vastlegde in zijn schilderij "de Wheem". Bij het kerkje komen we nog, later op de wandeling. De compacte schuur (van oorsprong een schaapskooi) waar u nu bij staat is het schildersatelier van [Bert Robben](#), waar hij tevens workshops en cursussen geeft.

3

Op uw route door de Kruisstraat passeert u aan de linkerkant bij nummer 15 het kunstwerk de Vaandeldrager (Willem Kind, 2001). Aan de rechterkant ziet u op nummer 6 het atelier van [Patty Ament](#), die u kan verrassen met haar fantasievol en kleurrijk keramiek.

4

Steek op de hoek van de straat de kruising met het Klooster over. Met een beetje geluk ziet u naast Bistro Tante Sweel de oude lindeboom staan, die zowel door Liebermann als door Van Gogh is vastgelegd, zij het ieder vanuit een ander perspectief, zoals te lezen in de publicatie [Van Gogh Erfgoedlocaties in Drenthe](#).

Sla bij de kruising linksaf de Hoofdstraat in en loop aan de linkerkant van deze weg. Op nummer 3 vindt u [El' Papel](#), een atelier met papierkunst waar iedereen vrolijk van wordt. Steek voor het bruggetje de weg over – goed uitkijken! – en zie daar een informatiebord en rechts daarvan de Waterschapsbank. Vanuit hier heeft u een mooi uitzicht op de Aalderstroom (die Zweeloo van Aalden scheidt en ook wel Westerstroom heet) met aan de overkant van het water een tamelijk nieuw gebouw van een lokale ondernemer ([TastyBasics](#)) dat zo goed mogelijk bij het beekdallandschap is aangepast, evenals de door [Wilfried Reuvers](#) ontworpen tuin.

Aalden en Oud Aalden

Ga het bruggetje over en zie aan de overkant van de Aelderstraat Grandcafé LiBo liggen. Wie dorst of trek heeft kan hier prima terecht. Vervolg uw route door net vóór het café links de Aelder Hooghe in te gaan.

Op het grasveld voor het voormalig "badhuis" (thans omgebouwd tot woning) staat een bankje waarop u even kunt genieten van het uitzicht op het Stroomdal landschap. Neem hierna het eerste pad rechts (voetpad). Sla aan het eind van dit Aelder Hooghepad (met nieuwbouw passend in het landschap) linksaf en aan het eind weer rechtsaf, de Koemarsendrift op.

Op nummer 4, aan de rechterkant vindt u Artelier Aelder Hooghe van edelsmid en beeldend kunstenaar [Joke Holwarda](#), waar ook regelmatig andere kunstenaars exposeren. Als het bord aan de straat staat bent u van harte welkom in haar atelier om sieraden en kunstwerken van haar en haar gastexposanten te bekijken.

Net voor u de Koemarsendrift verlaat, kunt u rechts nog het gedicht "Bestemming" lezen. Rechtdoor lopend komt u vanzelf in Oud Aalden, waar u kunt genieten van de sfeer van weleer. Houd bij de splitsing rechts aan (we lopen het rondje Oud Aalden "tegen de klok in") en zie links op de brink een van de bankjes staan van de wandelroute "De Rode Draad". De bankjes zijn door Joke Holwarda ontworpen en gemaakt door [houtzagerij Kroes](#) uit Zweeloo. Omdat het hier vaak zo is dat "alle kanten mooi zijn" kun je op deze bankjes twee kanten uitkijken. Probeer maar eens en werp dan ook een blik op het kunstwerk midden op de brink van Aalden. Straks leest u daar meer over, als u er van de andere kant langskomt.

Zweeloo Art Collection

Misschien is dit een goed moment om op de website van de Zweeloo Art Collection de vele schilderijen die in [Oud Aalden](#) gemaakt zijn te bekijken en wellicht straks te herkennen. Van een daarvan staat 's zomers een paneel op dit stukje van de brink: "Landschap te Aalden", geschilderd door [Claes Hendrik Meiners](#).

5

Vervolg Oud Aalden

Bij de kruising wederom rechtdoor en weg vervolgen. Rechts ziet u een wand van want. Wat dat inhoudt leest u op het informatiebord. Duidelijk is dat we ze zo tegenwoordig niet meer maken. Iets verderop aan de linkerkant passeert u de Waog (waag). Vervolg de weg en ga met de bocht mee naar links om in Oud Aalden te blijven. [Wilt u een kijkje nemen in de open tuinen van [Wilfried Reuvers](#)? Ga dan even rechtdoor, rechts de tuinen in, en loop dezelfde weg weer terug.]

Het mooi gerestaureerde kleine boerderijtje links wordt bewoond door Paulien Klein Roseboom. In het atelier ernaast maakt zij beelden. Iets verder door aan de rechterkant ziet u het kunstwerk Kijk op de Es, van Leo Kaldenbach. Ga er eens goed voor staan en laat u verrassen (es=complex van akkers, percelen landbouwgrond).

Toe aan een kopje koffie of iets anders? U passeert rechts het Hoes van Hol-An. Een schilderij van dit Hoes, geschilderd door de Twentenaar [Ferdinand Boersma](#) (1906-1979) staat hier 's zomers naast, als onderdeel van de Brinkenexpositie.

6

Voordat u de weg vervolgt en met de bocht mee naar links gaat, ga even naar rechts (richting de Aalderes) en zie aan de linkerkant van de weg de achterkant van de authentieke boerderij op nummer 8, die sinds ca. 1780 vaak geschilderd is. Ook in 1952, door [Jannes de Vries](#), maar toen in frisse heldere kleuren.

7

Aan de rechterkant van de weg is een oude schuur verbouwd tot woonhuis, mét rieten dak. Geniet even van het uitzicht op de Aalderes en loop dan terug naar de brink waar het bankje en het kunstwerk "De Brinkwissel" staan (kunst schrijft geschiedenis van Stichting Aelder Hooghe Kunsten). Sla weer rechtsaf en ontdek in de bocht dat u een prachtig zicht heeft op de objecten in de tuin van [Leo Kaldenbach](#). Van huis uit is Kaldenbach graficus, maar zijn ruimtelijk werk doet je ook met de ogen knipperen. Is die kubus plat of toch niet?

We lopen nu hetzelfde stukje langs de Koemarsendrift waar u al eerder geweest bent. Rechts heeft u een mooi zicht op de Aalderes, wellicht herkenbaar in een schilderij van [Beatrix Copier](#), die vooral abstracte werken maakt. De, vaak kleine, tekeningen van [Kees Verweij](#), die aan deze straat woont, zijn juist heel gedetailleerd en natuurgetrouw.

8

Loop helemaal rechtdoor tot aan de T-splitsing en ga daar rechtsaf.

Ontstaan landschap

Het huis op de hoek is ecologisch gebouwd en haast één met het landschap. Het uitzicht op de es wordt ook hier versterkt door een 3D-S (Jan Buining, 2015). Vervolg de Koemarsendrift en zie hoe het landschap hier door de eeuwen heen is ontstaan. Links stroomt het beekje, een essentiële voorziening voor het vormen van een nederzetting. Let op het hoogteverschil tussen het stroomdal gebied links en de es, de percelen landbouwgrond, aan de rechterkant. Door het alsmar bemesten van de akkers (met een combinatie van heideplaggen en potstalmest) is de es steeds hoger komen te liggen.

U neemt de eerste weg links, de Hormaatsdijk, in de volksmond het Beerwegje geheten, naar de "beer" die hierover liep om de varkens bij de boeren in de omgeving te gaan bevruchten. U passeert de Aalderstroom, ook wel Westerstroom geheten en bent weer in het dorp Zweeloo.

Landschap rond Zweeloo

Loop door tot de T-splitsing, volg vanaf hier de [Dichtersroute](#), en steek de Burgemeester Tonkensstraat over om in het verlengde van de Hormaatsdijk, het zandpad te volgen. Dit pad loopt langs een slenk (een laagte in het landschap), de [Stroeten](#), een reservaat van het Drentse Landschap.

U komt al snel het gedicht "Vrumden" van Gerard Nijhuis tegen, in het Drents en verderop het gedicht "De Stroeten" van Martin Koster. Volg hier linksaf de Dichtersroute en zie, afhankelijk van wat er op het land links verbouwd wordt, het kerkje van Zweeloo tevoorschijn komen. Blijf de Dichtersroute volgen en ga linksaf naar het gedicht "[De prinses van Zweeloo](#)". Het graf van deze vrouw uit de vijfde eeuw na Christus, met veel bijzondere vondsten, kwam tevoorschijn bij afgravingen van een deel van de es, die rechts van u ligt. In deze [video](#) vertelt de Zweeler Jan Warmolts hoe het er toen, in 1952, aan toe ging, wat er gevonden is en waarom deze vrouw "de prinses van Zweeloo" is genoemd. Een deel van de vondsten en een '[replica](#)' van de jurk is te bezichtigen in het Drents museum te Assen.

Kerk, oorlogsdilemma en kermis in Zweeloo

U gaat met de bocht mee naar rechts en loopt nu recht op het kerkje af. Dit gebouw is door de eeuwen heen door heel veel kunstenaars vastgelegd. Ook [Van Gogh](#) maakte er een tekening van, met een schaapskudde en een plaatsvervangend herder, omdat de originele net die dag in de gevangenis zat.

9

We gaan hier linksaf, de Wheem op, maar als u nog een blik wilt werpen op het kunstwerk Finestra in Vista van Joke Holwarda i.s.m. Aelder Hooghe Kunsten, ga dan door het hek, over het duivelsrooster, loop rechtdoor en ga voor de dikke boom rechtsaf.

Terug op de Wheem loopt u langs de oude smederij (met een gedicht over de smid Masselink) aan de rechterkant, verborgen achter twee hele dikke lindebomen en gaat u ter hoogte van de burgemeester Tonkensstraat rechtsaf het Wheempad op. U ziet aan uw linkerkant nog een hele mooie originele Drentse boerderij met een rijk gevulde boomgaard. Waar het pad overgaat in de Markstraat ziet u rechts de "Wheem". Hier stond vroeger de pastorie behorend bij het kerkje. Bij de afbraak van deze pastorie in 1959 werd het lijk gevonden van een Joodse onderduiker. Over het dilemma, dat zich hier gedurende de oorlogsjaren mogelijk heeft afgespeeld, kunt u lezen in de novelle "[De man met de rieten reiskoffer](#)" van de plaatselijke auteur Jos Govaarts, die ook zijn debuutroman "[Krassels](#)" in Zweeloo schreef.

U komt nu weer op de brink uit. Hier stonden vroeger diverse boerderijen, met "gelagkamers" en was het twee keer per jaar "handel en vermaak" (veemarkt en kermis) zoals te zien op dit schilderij van [Jan van Ravenswaay](#).

10

Rusten en/of extra lus

U kunt hier nog even rusten op een (picknick)bankje of via het Van Goghpad teruglopen naar het startpunt, Bistro Tante Sweel of ... nog even rechtsaf het Klooster in voor een extra lus aan deze wandeltocht.

Aan het Klooster is Houtzagerij Zweeloo van Jan Kroes gevestigd. Jan Kroes is niet alleen de ontwerper en medebouwer van de [Muzikant](#), de straatboog ter gelegenheid van Zuidenveld 2019, zijn vaardige handen hebben inmiddels 7 houten kunstwerken gemaakt, in opdracht van de Rotterdamse kunstgroep Observatorium w.o. de [dwarsligger](#) in Aalst.

Het schilderij van de [Wever](#), van Max Liebermann is waarschijnlijk in een van de boerderijen aan de rechterkant tot stand gekomen. Het mooie is dat Zweeloo nog steeds een weverij heeft: Handweverij Veldmann. Hier zijn zelfs nog onderdelen te bekijken van het weefgetouw dat geschilderd is. Naast kleding worden van handgeweven wol ook wandkleden gemaakt en te koop aangeboden. U komt hier, door op het Klooster ter hoogte van nummer 17-19 (een van de oudere boerderijen van Zweeloo) de eerste weg links, de Kloosterdwarsweg, in te gaan. Bel voor een bezoek aan de Handweverij 0591-371672 of bel ter plekke aan op nummer 3 aan de linkerkant. Indien aanwezig, dan zijn ze geopend.

11

Aan het eind van de straat gaat u weer linksaf en ziet u aan de rechterkant, op het grasveld, de [Meditatieboom](#) van Francois Geissmann uit Duitsland. Een van de weinig overgebleven werken van het project Dorpsgezichten van Stichting Natuurkunst Drenthe, waarvan de eerste fase op 19 juni 2009 door de toenmalige [koningin Beatrix](#) geopend werd.

Op het eind van de straat heeft u een mooi zicht op oude schuren en gaat u linksaf, de Markstraat in. Op de hoek staat het Verzetsmonument van Pieter Starreveld, 1989. Jaarlijks vindt hier de Dodenherdenking plaats.

U passeert links het gezondheidscentrum met het kunstwerk, de Adders van Frans van Oldeniel, 1989.

U bent nu weer op de brink waar u even kunt uitrusten op een (picknick)bankje of via het Van Goghpad teruglopen naar het startpunt, Bistro Tante Sweel, en daar iets gebruiken.

Graag tot ziens!

We hopen dat u heeft genoten van deze wandeltocht en "ons museum buiten". Heeft u vragen of opmerkingen? We vernemen het graag, dus mail ons via kunstenaarsdorpzweeloo@gmail.com.

Nog even nagenieten? De [Zweeloo Art Collection](#) is altijd en overal online te bezichtigen. En kijk ook eens op ons eigen [YouTube-kanaal](#), waar filmpjes van diverse activiteiten te zien zijn.

Benieuwd naar wat Stichting Kunstenaarsdorp Zweeloo nog meer doet? Wordt voor [€10 per jaar vriend](#) en ontvang 3 tot 4x per jaar onze nieuwsbrief en uitnodigingen voor lezingen en openingen van onze exposities.